



Aranka Ignasiak-Szulc¹, Marzena Piotrowska-Trybull²

**KONSEKWENCJE ZMIAN DYSLOKACYJNYCH
SIŁ ZBROJNYCH RP Z PUNKTU WIDZENIA ROZWOJU
JEDNOSTKI LOKALNEJ NA PRZYKŁADZIE MIASTA HEL³**

Wprowadzenie

Siły zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej są zasadniczym elementem obrony narodowej państwa. Do ich zadań należy: zapewnienie zdolności do obrony ludności i terytorium oraz utrzymanie gotowości do przeciwstawienia się agresji w ramach zobowiązań sojuszniczych⁴. Realizacja rozległych i złożonych zadań opiera się na dwustronnych powiązaniach z otoczeniem. Siły zbrojne pozyskują zasoby ludzkie oraz kapitałowe z otoczenia i w oparciu o nie realizują przypisane im funkcje. Z kolei wojsko w odniesieniu do otoczenia pozwala przede wszystkim zaspokoić jedną z podstawowych potrzeb ludzkich, a mianowicie życie w warunkach pokoju i stabilności, tworząc tym samym fundament rozwoju społeczno-gospodarczego.

Rozmieszczenie poszczególnych rodzajów sił zbrojnych na terytorium kraju przyczynia się do wykształcenia się pewnych specyficznych cech w gminach i powiatach. W związku z tym jednostki wojskowe mogą być rozpatrywane jako jeden z szeregu czynników, które kształtują sytuację społeczno-gospodarczą w samorządach. Jednocześnie zarówno wojsko, jak i samorządy pozostają pod wpływem procesów globalizacji i integracji międzynarodowej, które determinują niekiedy w bardzo znaczący sposób ich kondycję ekonomiczną. Pod wpływem tendencji w gospodarce oraz polityce krajowej i światowej zmieniają się w czasie – cele, zadania, struktury i instrumenty polityki regionalnej, jak i obronnej.

¹ Dr Aranka Ignasiak-Szulc, adiunkt, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

² Dr Marzena Piotrowska-Trybull, adiunkt, Akademia Obrony Narodowej w Warszawie.

³ Praca naukowa finansowa ze środków na naukę w latach 2010-2013 jako projekt badawczy Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, nr O N115 311238.

⁴ *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007, s. 23.

Proces profesjonalizacji polskiej armii i towarzysząca mu restrukturyzacja struktur wojskowych będą miały swoje konsekwencje dla przebiegu procesów rozwojowych. Zmiany w zakresie dyslokacji jednostek wojskowych powinny być wyborem optymalnym z punktu widzenia zapewnienia bezpieczeństwa państwa. Jednak jednocześnie zmiany te przyczynią się także do stworzenia nowych szans lub zagrożeń dla rozwoju gmin, powiatów i województw.

Celem niniejszego artykułu jest zidentyfikowanie szans i zagrożeń dla rozwoju lokalnego będących konsekwencją zmiany dyslokacji jednostek na przykładzie miasta Hel.

1. Przekształcenia w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej

W latach 2000-2010 struktura polskich sił zbrojnych uległa zmianom o charakterze ilościowym oraz jakościowym. Zmiany ilościowe dotyczyły zmniejszenia potencjału osobowego. I tak, w 2000 r. w polskiej armii służyło ponad 177 tys. żołnierzy, natomiast w styczniu 2010 r. liczba ta wyniosła niewiele ponad 100 tys., co oznacza spadek o ponad 77 tys. osób (43%). Natomiast odzwierciedleniem zmian w wymiarze jakościowym, podyktowanych procesem profesjonalizacji polskiej armii są z kolei przeobrażenia dotyczące poszczególnych grup i tak w 2000 r. w liczbie 177 tys. żołnierzy ogółem – zawodowi stanowili zaledwie 47%, natomiast w 2010 r. niemal 100% (zob. tabela 1). Zmiany te są wynikiem m.in. zawieszenia od 2009 r. powszechnego poboru do wojska w rezultacie, czego ze statystyk zniknęła kategoria żołnierzy zasadniczej i nadterminowej służby wojskowej, a w jej miejsce pojawiła się pozycja kandydatów do zawodowej służby. Docelowy model przeobrażeń w siłach zbrojnych zakłada osiągnięcie stanu osobowego w liczbie 100 tys. żołnierzy służby czynnej do 2011 r. oraz 20 tys. żołnierzy narodowych sił rezerwowych⁵.

Zmiany zaplanowane na lata 2009-2012 są prowadzone w oparciu o następujące założenia⁶:

1. Zwiększenie stosunku jednostek walczących do zabezpieczających, powiązane z poprawą ich wyposażenia.
2. Spłaszczenie struktur wojskowych (likwidacja dowództw okręgów wojskowych oraz ich reorganizacja, a także likwidacja sztabów jednostek zabezpieczających).
3. Racjonalizacja struktur polegająca na łączeniu jednostek w celu poprawy efektywności wykorzystania istniejących zasobów.
4. Zwiększenie mobilności i dostępności sił – alokacja jednostek w pobliżu ośrodków szkolenia i lotnisk.
5. Wyprowadzenie jednostek wojskowych z dużych aglomeracji miejskich.
6. Optymalizacja wykorzystania zasobów infrastruktury, m.in. poprzez przekazywanie infrastruktury zbędnej z punktu widzenia armii na rzecz społeczności

⁵ Informacja o planowanych zmianach dyslokacyjnych wynikających z programu rozwoju sił zbrojnych w latach 2007-2012 oraz jego aneksów, Sztab Generalny WP, listopad 2009, Warszawa, s. 5.

⁶ *Ibidem*.

lokalnej. Rozwiązanie to, z jednej strony pozwoli władzom samorządowym na wykorzystanie terenów i nieruchomości na cele rozwojowe, z drugiej obniży koszty funkcjonowania wojska⁷.

Tabela 1. Stan osobowy Wojska Polskiego w dniu 31 grudnia w latach 2000-2010.

Wyszczególnienie	2000	2005	2006	2007	2010*
Ogółem	177681	135024	133273	128869	100272
Żołnierze zawodowi	84237	77903	79015	78555	97801
Generałowie	120	153	152	146	140
Oficerowie (starsi i młodszy)	35699	27094	25835	24214	22565
Podoficerowie i Chorążowie	48418	43778	43859	42697	41179
Szeregowi	X	6878	9169	11498	33317
Żołnierze nadterminowej zasadniczej służby wojskowej	8855	5054	4046	4348	-
Żołnierze zasadniczej służby wojskowej	84589	52067	50212	45966	-
Kandydaci do zawodowej służby wojskowej (elewi, podchorążowie)	-	-	-	-	2471

* Stan na 18 stycznia 2010 r., http://www.mon.gov.pl/pl/strona/47/LG_54_55, (2.03.2010)

Źródło: Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, GUS, Warszawa 2009, s. 147.

Wojsko stacjonuje na obszarze poszczególnych gmin i powiatów, stanowiąc jeden z elementów wpływających na tempo i charakter rozwoju danego terytorium. Dyslokacja wojsk w skali kraju jest określana w rozporządzeniu ministra obrony narodowej⁸ i podporządkowana względem bezpieczeństwa państwa oraz racjonalizacji wydatków publicznych. Wycofanie wojsk może stanowić dla danego terytorium szansę na rozwój jak też być jego zagrożeniem.

2. Rozwój Helu jako przykład zmian dotyczących terenów o szczególnym znaczeniu dla obronności

Hel to gmina w województwie pomorskim (powiat pucki). Jest najbardziej wysuniętym w morze miastem Polski, usytuowanym na cyplu Półwyspu Helskiego w odległości 33 km od stałego lądu. Obecnie gminę zamieszkuje 3987 osób (stan na 31.12.2009 r.)⁹.

Jego specyficzne położenie (zob. rysunek 1), tj. fakt, iż otoczony jest z trzech stron wodą (jedyną lądową granicą gminy jest kilometrowy odcinek przebiegający w poprzek półwyspu będący granicą z gminą Jastarnia), szerokimi piaszczystymi

⁷ Należy w tym miejscu zaznaczyć, że stan nieruchomości powojсковych generuje nie tylko korzyści, ale również koszty związane z koniecznością przywrócenia tych obiektów do stanu używalności (zob. przykład miasta Hel w rozdziale 4).

⁸ Rozporządzenia w sprawie utworzenia garnizonów oraz określenie zadań, siedzib i terytorialnego zasięgu właściwości ich dowódców (Dz. U. Nr 206, poz. 1592).

⁹ Informacje na temat położenia, zasobów i historii Helu (o ile nie zaznaczono inaczej) pochodzą ze strony internetowej Helu, www.gohel.pl, (12.03.2010).

plażami, sosnowymi lasami (znajduje się obecnie w strefie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego) przesądza o jego unikatowych walorach. Stąd też naturalne współcześnie są dwie podstawowe funkcje tego obszaru – obronna i turystyczna, z racji nadmorskiego położenia istotnym elementem gospodarki jest również rybołówstwo.



Rysunek 1. Półwysep Helski i jego położenie.

Źródło: <http://gohel.pl/portal.php?aid=12487828054a6ee9d539c07> oraz <http://newzar.files.wordpress.com/2008/12/hel.jpg> z dn. 10.03.2010 r.

Obecność wojska na Półwyspie Helskim sięga zaślubin generała Hallera z morzem w Pucku (10 lutego 1920 r.), kiedy to rozpoczęto tworzenie na Helu silnej bazy lądowej obrony Wybrzeża. W latach 1920. zbudowano linię kolejową wzdłuż całego Półwyspu do Helu i utwardzoną drogę (dla utrudnienia ostrzału z samolotów prowadzoną z licznymi zakrętami w terenie leśnym). W 1928 r. rozpoczęto budowę portu Marynarki Wojennej RP w Helu oraz inne obiekty niezbędnej infrastruktury (podziemną elektrownię, schrony amunicyjne, minowe, torpedowe, podziemne zbiorniki paliwa, rurociąg oraz specjalną bocznice itp.). Od 1936 r. militarzowano końcowy odcinek Półwyspu Helskiego – od granic Juraty aż do końca cypla¹⁰. Hel był ważnym miejscem oporu w kampanii wrześniowej 1939 r., a podczas niemieckiej okupacji cały półwysep został dodatkowo ufortyfikowany. Podobnie jak przed II wojną światową, od 1945 r. znaczna część terenów położonych na mierzei za Juratą pozostała ufortyfikowana i przeznaczona na potrzeby obronności. Jednocześnie w mieście Hel powstały osiedla mieszkaniowe wraz z niezbędną infrastrukturą potrzebną pracownikom wojska. Ulokowanie bazy wojsko-

¹⁰ Por. Dekret Prezydenta RP Ignacego Mościckiego z dnia 21 sierpnia 1936 r. w sprawie utworzenia Rejonu Umocnionego Hel.

wej zahamowało nie tylko rozwój turystyki w tym rejonie ale ograniczyło dostęp do tych terenów w ogóle, gdyż utrzymany został (obowiązujący jeszcze przed II wojną światową) wojskowy zakaz wznoszenia jakichkolwiek budowli cywilnych, sprzedaży nieruchomości, bez zgody wojska nie wolno było zawierać umowy najmu lub dzierżawy (ograniczenia dotyczyły np. wynajmu garażu, postawienia płotu wyższego niż metr, posadzenia drzewa, czy doprowadzenia do domu linii telefonicznej czy rury kanalizacyjnej). Nie wolno było robić zdjęć, a nawet objąć spadku zapisanego w testamencie, jeśli nie było się zarazem spadkobiercą ustawowym¹¹. Większość tych ograniczeń zniesiono dopiero w połowie lat 1990. Wycofanie większości wojska spowodowało pewne problemy (np. znaczny spadek liczby ludności), jednak pojawiły się nowe szanse dla rozwoju miasta. Oprócz rybołówstwa, coraz większą rolę zaczęła odgrywać turystyka. Świadectwem wysokich walorów wypoczynkowych jest m.in. funkcjonowanie na terenie gminy 146-hektarowego ośrodka należącego do Kancelarii Prezydenta RP.

Mimo „otwarcia” tego terenu, obszary te zawsze pozostaną istotne z punktu widzenia swego strategicznego położenia, np. od helskiego cypla po styk lądowej granicy Polski z rosyjskim Obwodem Kaliningradzkim na Mierzei Wiślanej przebiega granica wewnętrznych wód morskich, a na te wody bez stosownego zezwolenia nie mogą wchodzić obce okręty wojenne. Na początku lat 2000. połowę mieszkańców miasta stanowili byli i obecni wojskowi oraz ich rodziny, a z 2127 ha helskich gruntów aż 98,24 proc. było we władaniu Skarbu Państwa (przede wszystkim Lasów Państwowych, MON i Kancelarii Prezydenta), własnością gminy Hel było jedynie 26 ha, innych podmiotów (osób fizycznych i prawnych) – nieco ponad 11 ha gruntów¹². Taka struktura własności pozwalała na utrzymanie kontroli nad terenami i obiektami ważnymi dla obronności, jednak po rozformowaniu niektórych jednostek, pojawiły się problemy terenów i obiektów powojсковych, szczególnie w kontekście ich dewastacji i zagadnień związanych z ładem przestrzennym i ochroną środowiska. W 2007 r. prasa donosiła, iż „po ponad 70 latach służby wojskowej miasto Hel odchodzi do cywila. Musi poszukać nowych dróg rozwoju. Po wojsku pozostaną cenne tereny, budynki, spora część portu oraz pytania: co z tym zrobić i komu dać zarobić?”¹³. Burmistrz Helu przyznał, że przez kilka lat odczuwalny będzie brak wojska m.in. w postaci utraty gminnych dochodów z podatków, czy mniejszej liczby kupujących w sklepach, korzystających z różnych usług. Jednak przyszłością miasta jest zagospodarowanie terenów powojсковych, szczególnie w trzech atrakcyjnych lokalizacjach: na cyplu, części portu wojennego oraz po jednostce rakietowej w centrum miasta. Sam koniec cypla ma być wyłączony z inwestowania, gdyż miasto zamierza przejąć go w użyczenie i zbudować ścieżkę przyrodniczą oraz zadbać o usytuowane tam obiekty militarne¹⁴. Militaria pozostają więc nadal istotnym elementem krajobrazu Helu,

¹¹ M. Hanzler, *Szaniec z piasku*, Polityka nr 25 z dn. 22.06.2002 r., s. 28-30, <http://archiwum.polityka.pl/art/szaniec-z-piasku,374116.html>, (17.02.2010).

¹² *Ibidem*.

¹³ R. Socha, *Cel: Hel*, Polityka nr 11 z dn. 17.03.2007 r., s. 48-50, <http://archiwum.polityka.pl/art/cel-hel,361683.html>, (17.02.2010).

¹⁴ *Ibidem*.

a wśród atrakcji turystycznych miasta znalazły się obiekty militarne, w 1999 r. wpisane do rejestru zabytków, obejmujące 6 obiektów stanowiących fortyfikację polską Rejonu Umocnień „Hel”, zbudowanych przez Polską Marynarkę Wojenną w latach 1931-1939 (baterie nr 21, 22, 23, 31, 32, 33) oraz 4 obiekty stanowiące fortyfikację niemiecką wybudowane w latach 1939-1945. Opiekę nad nimi sprawuje utworzone w 2006 r. przez Stowarzyszenie¹⁵ „Przyjaciele Helu” Muzeum Obrony Wybrzeża¹⁶.

Od 1972 r. działa także Sala Tradycji Garnizonu Hel, której wystawa związana jest z historią i teraźniejszą obecnością Marynarki Wojennej w Helu, ogromną uwagę przywiązując do pamiątek z walk obronnych okresu II wojny światowej. Zgromadzone zostały w niej pamiątki po obrońcach Helu (fotografie, czapki, orzełki, nieśmiertelniki, odznaki i dokumenty) oraz przedmioty pochodzące z zatopionych okrętów. Znajdują się tu łuska kalibru 130 mm z artylerii głównej ORP „Wicher”, pociski – kalibru 152,4 mm baterii cypłowej i kalibru 280 mm, używane przez pancerniki: „Schlesien” i „Schleswig-Holstein” we wrześniu 1939 r.

Do innych atrakcji turystycznych należą m.in. zespół latarni morskiej czy zabytkowe kościoły i zabudowania rybackie. Wspomnieć należy także walory krajobrazowe i przyrodnicze, a w szczególności bardzo popularne wśród turystów fokarium ulokowane na terenie Stacji Badawczej Instytutu Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego (okresowo przebywają tu foki, które przechodzą kwarantannę i rekonwalescencję, by po odzyskaniu sił wrócić do swego naturalnego środowiska, zwierzęta te stały się niekwestionowanym symbolem Helu, obecnym także powszechnie na straganach z pamiątkami).

Zgodnie z przyjętą w 2002 r. Strategią Zrównoważonego Rozwoju Miasta Helu¹⁷ celem nadrzędnym miasta ma być otwarcie go ku morzu, oparcie na turystyce, rybołówstwie i marynarce wojennej, przy jednoczesnym poszanowaniu swych unikalnych walorów przyrodniczych i kulturowych. Mimo likwidacji szeregu jednostek wojskowych, znaczna część zasobów (np. mieszkaniowych) nadal znajduje się w gestii wojska i dlatego wśród działań służących realizacji poszczególnych celów rozwoju przewidzianych w ramach tego dokumentu planowania strategicznego znalazło się wiele przedsięwzięć związanych z zagospodarowaniem terenów powojсковych, a także realizowanych we współpracy z wojskiem lub samodzielnie przez podmioty wojskowe. Należą do nich m.in.: działania związane z likwidacją kotłowni węglowych i ogrzewania piecowego, współpraca z Żandarmerią Wojskową w ramach programu „Bezpieczne Miasto”, pozyskanie środków finansowych i sukcesywna realizacja programów na rzecz estetyzacji urbanistycznej i architektonicznej. Przewidziano osobny cel zatytułowany: „Harmonizowanie funkcji obronnej i rozwoju cywilizacyjnego miasta”, w ramach którego założono: kontynuowanie codziennej współpracy z Marynarką Wojenną, w tym określenie listy wspólnych działań, a w szczególności kontynuowanie inwestycji ważnych dla obu stron, a także przekazywanie części terenów należących do Skarbu Państwa

¹⁵ <http://gohel.pl/portal.php?aid=12442069004a29173421fa2>, (10.03.2010).

¹⁶ Więcej informacji na stronie muzeum, <http://www.helmuzeum.pl>.

¹⁷ Zał. do Uchwały XLXIV/313/2002 Rady Miasta Helu z dn. 28 sierpnia 2002 r.

na rzecz gminy¹⁸. W 2006 r. przyjęty został Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Helu na lata 2007-2013¹⁹ jako dokument uwzględniający zapisy krajowych, regionalnych i lokalnych dokumentów planowania strategicznego. Wśród aktów miejscowych będących istotnymi instrumentami zarządzania zmianami przez samorząd lokalny wymienić należy w szczególności: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego oraz Program Ochrony Środowiska Miasta Helu na lata 2005-2008 wraz z perspektywą do roku 2012 (luty, 2005). Plan ten został przyjęty ze względu na szybkie zmiany gospodarcze zachodzące w jednostce terytorialnej i jej otoczeniu, rozwój nowych technologii, dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy, rozwój rynku usług turystycznych i in. W planie tym utrzymano w mocy stwierdzenie, że podstawowymi funkcjami miasta są obronność i turystyka, zaś rybołówstwo traci na swym znaczeniu. W dokumencie tym znalazła się diagnoza stanu rozwoju gminy. Władze gminy zawarły w planie deklarację co do swojej misji, jest nią zapewnienie warunków by Hel był „miastem przyjaznym, osiagającym europejskie standardy w duchu zrównoważonego rozwoju”²⁰. Zwraca jednak uwagę, że w zapisach nie znalazły się działania czy zadania odwołujące się bezpośrednio do współpracy z wojskiem jako istotnym partnerem uczestniczącym w życiu społecznym i gospodarczym regionu.

Powyższe może świadczyć o malejącym znaczeniu wojska w rozwoju gminy (co jest np. konsekwencją rozformowania 9 Flotylli Obrony Wybrzeża), może także wzbudzać wątpliwości co do stanu współpracy wojska i władz lokalnych. Wciąż nierozwiązana pozostaje kwestia własności mieszkań w tzw. blokach wojskowych. Spore kontrowersje wzbudziła ostatnio kwestia zagospodarowania terenów powojсковych na terenie gminy²¹. W marcu 2010 r. nie doszedł do skutku kolejny przetarg dotyczący sprzedaży działki na cyplu w gdyńskiej siedzibie Agencji Mienia wojskowego. Wojskowa nieruchomość przy ul. Kuracyjnej jest niezwykle atrakcyjnie położona (2,5 ha, w bezpośrednim otoczeniu lasów i brzegów zatoki, niespełna pół kilometra do szerokiej piaszczystej plaży nad otwartym morzem). Nie zgłosił się jednak żaden chętny kupiec, który wpłaciłby wadium. Cena wywoławcza za grunty z budynkami koszarowymi zajmowanymi wcześniej przez żandarmerię wojskową wynosiła 13,5 mln zł (mimo obniżenia ceny w porównaniu do poprzedniego przetargu – 18 mln zł). Przeciwno sprzedaży gruntów na cyplu opowiadają się lokalne władze i ekolodzy. Rada Miasta uchwaliła nawet powołanie na tym obszarze tzw. zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, który

¹⁸ *Ibidem*, s. 38 i nast.

¹⁹ *Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Helu na lata 2007-2013 z przedłużonym okresem programowania na lata 2014-2020*, http://www.gohel.pl/files/attachments/cms/12542954094ac307710db28_idPlan%20Rozwoju%20Lokalnego.pdf, (10.03.2010).

²⁰ *Ibidem*, s. 53.

²¹ Burmistrz Helu stanął nawet przed sądem oskarżony o korupcję w związku z propozycją „ustawienia” przetargu na działkę położoną w pobliżu cypla helskiego, jest to sprawa powiązana z głośną medialnie prowokacją agenta „Tomka” w stosunku m.in. do b. posłanki Sawickiej (zob. np. Dziennik Bałtycki z 19.03.2010 r.).

drastycznie ogranicza jakiegokolwiek inwestycje mogące naruszyć obecny wygląd początku Polski i który nie pozwala teraz na postawienie tu wielkich obiektów. Potencjalny inwestor mógłby tu co najwyżej zaadoptować na cele turystyczne istniejące budynki pozostawione przez wojsko. Cypel obecnie jest ogólnodostępny i przez to narażony na dewastację, w tym objęte ochroną wydmy szare²².

Trwa także proces przekazywania infrastruktury, która dotychczas leżała w gestii resortu obrony, dotyczy to np. infrastruktury ochrony zdrowia. Mimo starań helskiego magistratu, 115 Szpitalu Wojskowego z przychodnią w Helu, który dotychczas był własnością Ministerstwa Obrony Narodowej, nie stanie się on własnością miasta, lecz najprawdopodobniej zostanie połączony ze Szpitalem Specjalistycznym w Wejherowie (będącym własnością samorządu województwa, deklarację przejęcia szpitala złożył w MON wicemarszałek Pomorski). Przyczyną takiego stanu nie są jednak konflikty na linii wojsko – lokalny samorząd lecz problemy prawne dotyczące połączeń placówek samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej²³.

Mimo powyżej opisanych kontrowersji i trudności, które – jak się wydaje zawsze towarzyszą głębokim zmianom, Hel jest miastem dynamicznie rozwijającym się, również dzięki skutecznym działaniom w zakresie pozyskania środków unijnych. W ogłoszonym w marcu 2010 r. rankingu Rzeczypospolitej „Gminni mistrzowie dotacji” Hel zajął pierwsze miejsce pod względem wartości podpisanych do końca 2009 r. umów o dotacje w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Średnia ogólnopolska wyniosła 1100 zł, podczas gdy w przypadku Helu wartość dotacji przekroczyła 38 597 tys. zł, co dało na jednego mieszkańca imponującą wartość wskaźnika ponad 10,2 tys. zł (zob. rysunek 2)²⁴.

Do największych przedsięwzięć na terenie gminy należą projekty dofinansowane z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko mające na celu²⁵: uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta (jego łączna wartość to 59 mln zł, z czego dotacja to 37 mln. Zakłada on modernizację i budowę 14 km kanalizacji sanitarnej, 7 km deszczowej oraz 9 km sieci wodociągowej) oraz umocnienie brzegów morskich (projekt realizowany przez Urząd Morski w Gdyni m.in. na cyplu helskim, o łącznej wartości dotacji 58 mln zł). Ponadto, celem realizowanych i projektowanych zadań są remonty infrastruktury (np. sali gimnastycznej), w tym także zabytkowych fortyfikacji oraz promocja turystyczna (m.in. budowa kopca kaszubskiego), stworzenie zintegrowanego systemu ratownictwa morskiego (projekt wspólny kilku gmin – wartość ok. 17,5 mln zł), a także wsparcie przedsiębiorców w ramach programów z zakresu polityki rybołówstwa. Wiceburmistrz Helu, J. Pałkowski, w wypowiedzi dla Rzeczypospolitej uważa jednak, że „motorem rozwoju jest turystyka”²⁶.

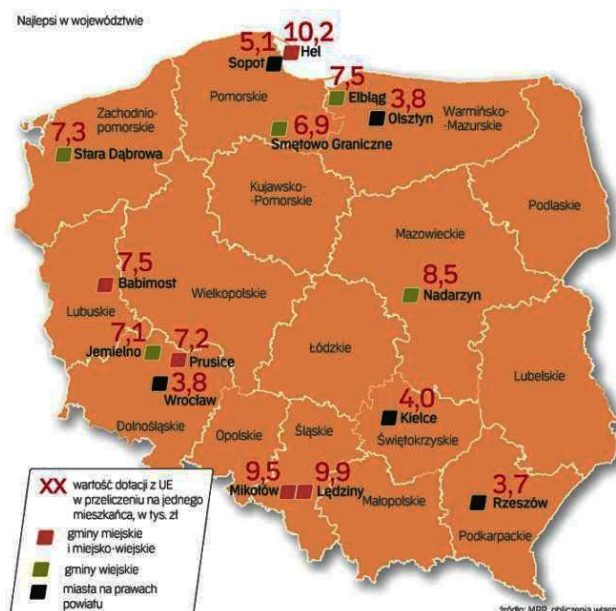
²² K. Miśdziół, *Hel: cypla nie udało się sprzedać*, Dziennik Bałtycki z dn. 10.03.2010 r.

²³ K. Miśdziół, *Hel: szpital nie dla samorządu*, Dziennik Bałtycki z dn. 14.03.2010 r.

²⁴ A. Cieślak, *Gminni mistrzowie dotacji*, Rzeczpospolita z dn. 8 marca 2010 r., dodatek Rzeczpospolita Samorządna, s. I.

²⁵ *Kopiec kaszubski i wielka budowa kanalizacji*, Rzeczpospolita z dn. 8 marca 2010 r., dodatek Rzeczpospolita Samorządna, s. III.

²⁶ *Ibidem*, s. III.



Rysunek 2. Mapa liderów – najlepsze samorządy w rankingu Rzeczypospolitej „Gminni mistrzowie dotacji”.

Podsumowanie

Hel jest przykładem jednostki samorządowej, w której na skutek wycofania wojska, istotnie zmieniają się warunki życia i gospodarowania. W związku z tym władze lokalne stają przed szczególnie istotnym wyzwaniem związanym z zarządzaniem procesem zmian zachodzących w ich jednostce terytorialnej. Mimo negatywnych konsekwencji związanych z restrukturyzacją jednostki wojskowej, Hel upatruje szansy rozwoju w turystyce. Przemawia za tym jego specyficzne i bardzo atrakcyjne położenie oraz możliwość zagospodarowania terenów powojсковych na cele turystyczne i rekreacyjne. Dodatkową szansę stanowią fundusze europejskie, o które jak do tej pory władze Helu zabiegają z dużą skutecznością.

Bibliografia:

1. Cieślak A., *Gminni mistrzowie dotacji*, Rzeczpospolita z dn. 8 marca 2010 r., dodatek Rzeczpospolita Samorządna, s. I.
2. Dekret Prezydenta RP Ignacego Mościckiego z dnia 21 sierpnia 1936 r. w sprawie utworzenia Rejonu Umocnionego Hel.
3. Hanzler M., *Szaniec z piasku*, Polityka nr 25 z dn. 22.06.2002.
4. *Kopiec kaszubski i wielka budowa kanalizacji*, Rzeczpospolita z dn. 8.03. 2010 r., dodatek Rzeczpospolita Samorządna.
5. Miśdziół K., *Hel: cypla nie udało się sprzedać*, Dziennik Bałtycki z dn. 10.03.2010 r.
6. Miśdziół K., *Hel: szpital nie dla samorządu*, Dziennik Bałtycki z dn. 14.03.2010 r.
7. *Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Helu na lata 2007-2013 z przedłużonym okresem programowania na lata 2014-2020*, www.gohel.pl/files/attachments/cms/12542954094ac307710db28_idPlan%20Rozwoju%20Lokalnego.pdf
8. Socha R., *Cel: Hel*, Polityka nr 11 z dn. 17.03.2007.
9. *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007,
10. www.gohel.pl
11. www.helmuzeum.pl

Abstrakt

Niniejszy artykuł porusza kwestie dotyczące rozwoju lokalnego na przykładzie miasta Hel w kontekście dyslokacji jednostek wojskowych. Powiązanie jednostek wojskowych z samorządami, skutkuje szeregiem konsekwencji pozytywnych i negatywnych w momencie wycofania wojsk z ich obszaru. Dotyczą one następujących obszarów: rynku pracy, finansów samorządu, infrastruktury technicznej, zagospodarowania terenu, środowiska przyrodniczego. Im niższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego danej jednostki tym potencjalnie większy negatywny wpływ ma dla niej wycofanie wojska. W przypadku Helu zmiana ta może przynieść pozytywne konsekwencje z racji jego atrakcyjności turystycznej, na którą wpływają także istniejące tam obiekty militarne.

Consequences of dislocation changes of Polish Army in the context of local unit development on the example of Hel town

This article deals with the subject of local development on the example of Hel town, in the context of dislocation of military units. The connections between military units and self-governments bring about both positive and negative results after army withdrawal. It concerns the following areas: labour market, self-governments finances, technical infrastructure, land arrangement and natural environment. The lower level of social and economic development of a given unit, the potentially bigger negative impact it faces after army withdrawal. In the case of Hel this change can cause positive results due to its tourist attractiveness supported by the military objects which still exist there.

PhD Aranka Ignasiak-Szulc, assistant professor, The Mikołaj Kopernik University in Toruń; PhD Marzena Piotrowska-Trybull, assistant professor, National Defense University in Warsaw.